

Bábky a rozprávka ako forma environmentálnej výchovy detí a mládeže

Literárne a hudobné múzeum v B. Bystrici má vo svojom zbierkovom fonde zaujímavé materiály. V minulých rokoch sme prezentovali Spolok na ochranu prírody a týraných zvierat, ktorý v Banskej Bystrici pôsobil v rokoch 1927 - 1938. Pripomeňme si niektoré osobnosti, ktoré boli členmi tohto spolku - Terézia Vansová, Viliam Figuš-Bystrý, Dr. Ján Roubal, Dr. Václav Kmoníček. V archíve múzea máme množstvo cenných zbierok súvisiacich práve s týmito osobnosťami. Čestnou členkou tohto spolku bola Terézia Vansová (1857 - 1942). Radi by sme zdôraznili, že práve v tomto roku si pripomíname 150. výročie jej narodenia. Patrila a patrí k významným slovenským spisovateľkám, redaktorkám, priekopníčkam slovenského ženského románu. Odvážne vstúpila do výsostne mužskej profesie, ako aktivistka ženského hnutia razila cestu ďalším talentovaným spisovateľkám, v politicky nie najpriaznivejšom období rokov 1898 - 1908 a 1910 - 1914 vydávala literárno-spoločenský mesačník Dennica, ktorý bol v slovenčine a určený predovšetkým slovenským ženám.

Viliam Figuš-Bystrý (1875 - 1937) vykonával v tomto spolku funkciu revízora. Čitateľom sa pri jeho mene ihneď vybaví, že to bol pedagóg, hudobný skladateľ, tvorca opery Detvan (premiéru mala v roku 1928), upravovateľ ľudových piesní (vyšli pod názvom Tisíc slovenských ľudových piesní) a autor mnohých orchestrálnych, zborových a komorných skladieb. Predsedom spolku bol vtedajší riaditeľ Reálneho gymnázia K. Kuzmányho, významný entomológ Dr. Ján Roubal (1880 - 1971). Z bohatej činnosti spolku si pripomeňme, že jeho členovia sa podieľali aj na tvorbe noriem právnej ochrany prírody, angažovali sa za záchranu vzácných cyklámenov na Šturci, plesnivcov na Čiernom kameni, poniklecov pri Mičinej, ale aj bežnejších druhov rastlín (lykovec, scila, veternica, šafran). Prednáškovou činnosťou pre spolok sa zaoberal RNDr. Václav Kmoníček (1894 - 1981), pedagóg, stredoškolský profesor reálneho gymnázia, ochotnícky herec, spevák, amatérsky výtvarník. Prednášku, ktorú vykonal Dr. Václav Kmoníček dňa 23. februára 1934 v malej sále Národného domu pod názvom *Láska rastlín a živočíchov* nám dokumentuje originálny plagát Spolku

na ochranu prírody a okrasňovanie domova v Banskej Bystrici. Po jeho prednáške mal referát Dr. Ján Roubal o medzištátnej prírodnej rezervácii poľsko-československej v Pieninách na Dunajci pod názvom *O ochrane pamiatok v Poľsku*.

Činnosť tohto spolku bola záslužná, ale Literárne a hudobné múzeum ako kultúrna inštitúcia prezentuje aj ďalšie zbierky environmentálneho charakteru. Mnohí spisovatelia a spisovateľky písali a píšú krásne rozprávky. Práve tie o prírode a láske k ľuďom, zvieratám a rastlinám pomáhajú vychovávať najmenšieho a najovplyvniteľnejšieho návštevníka múzea. Rozprávka má svoje pevné miesto v živote detí. Dostáva však ešte pôsobivejšiu formu, ak sa prezentuje bábkami. V múzeu máme nielen divadelné bábky - zbierky, ale vďaka projektu Mgr. Sone Žabkovej, PhD. sme získali množstvo bábok, s ktorými si deti a návštevníci múzea môžu zahrať bábkové divadlo. Najväčší počet bábok na hranie tvoria bábky na ruku, prstové - tzv. maňušky, ktoré sú ne-

náročné na ovládanie pohybu. Potom už len stačí začať zaujímavý príbeh, deti v našej expozícii popustia uzdu svojej fantázií a rozprávka v ich jedinečnom podaní je na svete. K ďalším bábkam, ktoré si môžu návštevníci múzea vyskúšať patria bábky podľa spôsobu ovládania ich pohybu nazvané spodové alebo aj javajky. K tým najnáročnejším bábkam patria bábky vrchné (ruky a nohy majú na nitiach upevnených na váhadielku) - marionety. Rozprávky hrané s bábkami dávajú deťom väčšiu voľnosť komunikácie, prezentácie charakteru hranej postavy. Dieťa hovorí za niekoho iného, a tak sa úplne prirodzene odbúrava strach z toho, čo a ako povie; dáva do toho kúsok svojej duše, svojich detských skúseností. Pomocou rozprávky sa dieťa prirodzenejšie a rýchlejšie stotožňuje s myšlienkami, činmi rozprávkových hrdinov. Rozprávka má v sebe úžasnú moc ovplyvniť myšlienky a konanie dieťaťa. Môžeme mu prezentovať citlivý prístup ku všetkému živému - k ľuďom, zvieratám, rastlinám a prírode. Tak sa múzeum stáva atraktívnym miestom pre zážitky a neformálnu výchovu malého návštevníka. Ako sme už spomenuli, láske k prírode treba vychovávať už od útleho veku, a tak v duchu tejto myšlienky múzeum prišlo s rozšírenou ponukou - hrať bábkové divadlo, učiť sa vodiť bábky a skúšať prvé tvorivé krátke rozprávky nielen v priestoroch múzea, ale priamo v materských či základných školách. Potešilo nás, že hlavne škôlkári, ktorí by mali problém s cestovaním do mesta, prípadne by to bola pre nich finančne veľmi náročná záležitosť, uvítali naše „bábkové návštevy“ a hromadne sa objednávajú, až je niekedy problém zladíť všetky požiadavky.

Veríme, že v dňoch Envirofilmu zavítate do expozíčných priestorov Bábkového salónu ŠVK - Literárneho a hudobného múzea a sami si vyskúšate ako vodiť bábky. Dáte sa tak „vtiahnuť“ do rozprávky, do sveta fantázie, do sveta, kde vždy dobro zvíťazí nad zlom. Tešíme sa na vašu návštevu a želáme vám veľa krásnych zážitkov.

Mgr. Mária Lásková

ŠVK - Literárne a hudobné múzeum B. Bystrica

Súťažný film Envirofilmu 2007

Pik a Nik (Slovensko), autor: Martin Snopek

Chlapec Pik a dievčatko Nik sa vybrali so svojím psikom na výlet k moru. Keď prídu na pláž, Pik a psík sa radostne vrhnú do vln. Nik ale nevie plávať, a tak radšej zostane na brehu. V okamihu, keď sa jej kamaráti ocitnú v nebezpečenstve, prekoná dievčatko svoj strach a pustí sa do boja o ich záchranu.

Spomienka na Mikuláša Kováča

Nezabudnuteľný básnik a človek Mikuláš Kováč sa narodil i umrel v máji (18. 5. 1934 - 26. 5. 1992). Tohto roku je to teda už 15 rokov, čo ho nemožno osobne pozdraviť. Osobitne Banská Bystrica v ňom stratila jedinečný umelecký šperk, ktorý však napriek nezvratnému odchodu stále žiari a nabíja energiou ľudskosti, krásou slova i inte-

lektu. „Miki“, ako ho priatelia oslovovali, mal nadovšetko rád ľudí, umenie, ale aj prírodu so všetkými jej krásami a premenami. Jeho poézia a ďalšie diela dávajú odpovede na nejednu aktuálnu otázku, čo s našim vzťahom k životnému prostrediu. Stačí si napríklad spomenúť na jeho námet k Jakubiskovmu filmu Postav dom, zasad' strom.

Mesto nezabúda, veď jeho pamiatke venuje festival Literárna Banská Bystrica, jeho meno nesie Verejná knižnica Mikuláša Kováča, pribudlo aj Gymnázium Mikuláša Kováča a najnovšie i Ulica Mikuláša Kováča. Svetlo sveta uzreli i nové edičné tituly s jeho poéziou či o jeho živote a tvorbe. Pripomeňme si preto pri tejto príležitosti napríklad úžasnú báseň, ktorú často recitujú interpreti na slávnostiach:

Táto krajina

*Táto krajina
pripomína babkinu truhlu:*

*Otvoríš ju a zrazu ti v srdci zavonia
materina dúška
suchý kvet lily a majorán*

*Táto krajina
pripomína chrám:*

*Chorál o človeku
znie v nej bez prestania*

*Studničky na jej medziach
sú plné chladnej svätej vody
vysoko na horských lúčach
v gotických vežiach zelených katedrál
nežné spieže oviec zvonica
a vôňa rumančeka
lahučká ako závoj svadobný
potichu klesá do údolia*

*Táto krajina
pripomína chrám*

*V pásiku modrých dymov nad dedinou
vonia živica -
vrchársky tymian*

*Keď vchádzaš do tejto krajiny
chcel by si pokľaknúť ukloniť sa po pás
a srdcom zabúchať na dubové dvere
ale je to darmo: dvere sú otvorené
a spoza nich ťa víta ľudský hlas:*

*Nekľakaj! Veď si jeden z nás! A nie si v kostole!
Chlieb a soľ ťa čaká na stole.*

PaedDr. Jana Borguľová

ŠVK - Literárne a hudobné múzeum
Banská Bystrica

Pozvánka do kina

Neprijemná pravda Al Gora

Americký film režiséra Davisa Guggenheima *Neprijemná pravda* (*An Inconvenient Truth*) nakrútený podľa putovnej prednáškovej show bývalého amerického viceprezidenta Al Gora s komentárom odborníka na klimatické zmeny prof. Milana Lapina, štátneho tajomníka MŽP SR Jaroslava Jadaša a hovorcu Greenpeace na Slovensku Juraja Rizmana je súčasťou tohtoročného programu *Envirofilmu* vo všetkých festivalových mestách.

Všetci sedíme na časovanej bombe. Pokiaľ majú pravdu pesimistické hlasy predstavované väčšinou svetových klimatológov, máme približne desať rokov na to, aby sme odvrátili ekologickú katastrofu nedoziernych rozmerov, ktorú by sprevádzalo extrémne počasie a ktorá by nenávratne zmenila tvár našej planéty a život na nej. Pokiaľ vás táto informácia zarazila, určite vás zaujme hit filmového festivalu v Sundance, *Neprijemná pravda* režiséra Davisa Guggenheima, ktorý na poslednom udeľovaní najprestížnejších filmových cien získal dvoch Oscarov v kategórii dokumentárnych filmov.

Film popisuje zanieteny súboj jedného muža s mýtami a nepravdami obklopujúcimi fenomén globálneho otep-

ľovania a jeho návod na únik zo slepej uličky. Tým mužom je bývalý americký viceprezident a „bývalý budúci prezident Spojených štátov“ Al Gore, ktorý po neúspešných prezidentských voľbách v roku 2000 presmeroval kormidlo svojho života v ústrety záchrane planéty pred nezvratnými zmenami. Film zaznamenáva jeho „putovnú show na tému globálneho otepľovania“, v ktorej dokáže byť zábavným, úprimným a strhujúcim rečníkom, ktorý chce svojím varovným posolstvom vyburcovať čo najviac ľudí. Napriek nezáujmu médií Gore svoju unikátnu show predstavil už vo viac ako tisíc prednáškových sálach po celom svete. „Hneď ako som uvidel jeho prezentáciu, vedel som, že by sa mohla stať základom úžasného filmu,“ hovorí producent *Neprijemnej pravdy* Lawrence Bender. Gore veľmi rýchlo pochopil, aký potenciál sa skrýva v možnosti predniesť svoje varovanie celému svetu prostredníctvom filmu a bez váhania s týmto nápadom súhlasil. V osobe Davisa Guggenheima našla produkcia režiséra, ktorý dostal veľmi zložité úlohu – previesť statickú prednášku do filmovej reči. „Každý filmár sníva o silnom

námete tak, že ho okamžite pohltí a prinúti nakrútiť o ňom film. Ja som to vďaka tomuto projektu zažil,“ tvrdí Guggenheim. Jedinú obavu mali tvorcovia z toho, ako prijmu diváci do istej miery kontroverzné spojenie „bývalého budúceho prezidenta Spojených štátov“ s celosvetovou klimatickou krízou. Film *Neprijemná pravda* mal premiéru v roku 2004 na nezávislom filmovom festivale v Sundance, kde ho publikum odmenilo a ohodnotilo búrlivým „standing ovation“ (ováciami v stoji), ktoré rozptýlili tieto obavy. Podobný úspech tvorcovia zažili aj pri odovzdávaní Oscarov. Autentickejší snímky napomohla aj sama príroda. V priebehu nakrúcania totiž Spojené štáty postihla najväčšia katastrofa v ich moderných dejinách – hurikán Katrina. Tvorcovia tak získali nielen atraktívne zábery, ale tiež pádny argument pre svoje tvrdenia. „Niektoré pravdy sa zle počujú, pretože vo chvíli, keď si ich pripustíte a uznáte, že na nich niečo je, viete, že sa budete musieť zmeniť. A zmena môže byť dosť neprijemná,“ hovorí Al Gore.

(Zdroj: Bontonfilm)

